

MYTHOLOGICAL ARCHETYPES IN THE WORK OF VLADIMIR DIMITROV - THE MASTER

Elena Panayotova, PhD student

elena.panajotova@gmail.com

Sofia University "St. Kliment Ohridski", Department of Visual Arts,
Sofia, Bulgaria

Abstract: *In the work of the great Bulgarian artist Vladimir Dimitrov - The Master are applied mythological archetypes, studied theoretically today in the field of visual arts. The archetypes of the center, the radiant light, the connection of the figures with the background stand out. The master reflects the bride's fairy, the gentleness of the mother and the power of the rushed master - bathed in golden light. By painting, the Master worships the beauty and perfection of "eternal life." These themes, visually developed by the Master, have been proposed for study and interpretation by students who, with enthusiasm, go in the footsteps of the great artist and show great results in their creative work..*

Keywords: *Vladimir Dimitrov - The Master; Mythological Archetypes; Eternal Life, Visual Arts*

МИТОЛОГИЧНИ АРХЕТИПИ В ТВОРЧЕСТВОТО НА ВЛАДИМИР ДИМИТРОВ - МАЙСТОРА

Елена Панайотова, докторант

СУ "Св.Климент Охридски", катедра Визуални изкуства
София, България

Резюме: *В творчеството на големия български художник Владимир Димитров – Майстора са приложени митологични архетипи, изучавани днес теоретично в областта на визуалните изкуства. Открояват се архетипите на центъра, на сияйната светлина, на връзката на фигурите с фона. Майстора отразява феерията на невестата, нежността на майката и силата на отрудения стопанин – окъпани в златна светлина. Рисувайки, Майстора се прекланя пред красотата и съвършенството на „вечния*

живот“. Тези теми, визуално разработени от Майстора, са предложени за изучаване и интерпретиране от ученици, които с възторг и ентузиазъм тръгват по стъпките на големия художник и показват високи резултати в своята творческа работа.

Ключови думи: Владимир Димитров – Майстора, митологични архетипи, вечен живот, визуални изкуства

Владимир Димитров – Майстора е „наречен „Майстора“ още като студент в Държавното рисувателно училище заради неповторимия си талант“ (Karanfilova, 2012: p. 4). В зрялото си творчество той рисува „вечния живот“¹ – моми, деца, майки в обляни от слънце овощни и цветни градини, жетвари сред златните житни поля.

Днес изучаваме т. нар. митологични архетипи на визуално изразяване. А Майстора интуитивно е знаел как да ги впише в своите картини – така, че момата на фона на плодове и цветя да бъде така омайващо чиста, сияйна, жизнена и в същото време излъчваща онзи опияняващ потенциал на бъдещо майчинство, благодарение на който Майстора казва: „Каквото и да третирам, аз рисувам вечния живот“. Той изгражда мощна и въздействаща градация – цветето, плодът, детето...и после момата и майката, нежно прегърнала своето детенце. Как Майстора постига тази сила във визуалния израз, внушаваща вечната връзка между природата и майката, между земята-майка и нейните чеда, и земните майки? „Аз свързвам, при всяка идея, човека с вселената, която трепти от радост и взема участие във всичко, което той прави. Каквато и идея да третирам, третирам вечния живот“- казва Майстора².

Мирча Елиаде казва: ... земята Майка... тя поражда всички нови форми... Земята е жива най-вече защото е плодородна... Човекът може

¹ Текстовете, придружаващи изложба на платна на Владимир Димитров – Майстора /юни-август 2012/ в Националната художествена галерия.

² Пак тези текстове

да бъде живо същество само защото излиза от земята, ражда се от Земята-Майка“ (Eliade, 2012: р. 274). Именно тази животворяща Земя-Майка, която рисува Майстора. Той рисува слънчев, даващ живот фон зад момичетата и децата, сякаш за да покаже, че всичко живо на земята е свързано, както и да засили усещането за бъдещия живот, който момата е готова да даде, децата – да порастнат и да продължат също свещената, вечната жизнена пътека. Пътеката на любящи майки и работни жетвари, на сплотени семейства. Следователно, наблюдаваме характерен архетип, построен на принципа на сходство, силна връзка и взаимно усилване на въздействието между централната фигура и животворящия фон – основа на живота. Сякаш Майстора е извел на преден план най-силния от всички елементи в момента на рисуването. Защото силата на природата, на Земята-Майка е със същата посока на развитие, на стремеж, на неутолима жажда за реализиране. Тя подкрепя и емоционално зарежда с още повече слънчев потенциал детето, момата, невестата, жетваря... И отнова Мирче Елиаде споделя: ...между Земята и породените от нея форми съществува магическа връзка... Всички тези форми образуват в съвкупност единна система. Невидимите нишки, свързващи растителността, животните и хората от дадена местност с почвата, която ги е породила, отгледала и хранила, са изтъкани от живот, пулсиращ в самата Майка, и в нейното съзнание. Връзката между телуричното ... и растителното ... е обусловена от живота, който навсякъде е един и същ.“ (Eliade, 2012: р. 275). Именно тази връзка е прозрял Майстора и я е рисувал неуморно.

**Фиг.1. Момиче с макове, 1930,
Вл. Димитров-Майстора, НХГ**

**фиг.2. Момиче на фон от круши и ябълки,
1935, Вл. Димитров-Майстора, ХГ Стара
Загора**

**Фиг. 3. Деца и плодове, 1935,
Вл.Димитров-Майстора, НХГ**

**Фиг. 4. Момче с ябълки, 1930,
Вл.Димитров-Майстора, НХГ**

Мирча Елиаде говори за „Земята-Майка и нейния човешки представител – жената...“, която „имала възможност да обърне внимание на естествените процеси на осеменяване и поникване и да се опита да ги възпроизведе изкуствено. Освен това ... жената придобила особен престиж, тъй като се смятало, че е способна да влияе върху плодородието и разпределянето на произвеждащите сили“ (Eliade, 2012: pp. 277-278). А Майстора рисува с преклонение и възторг тази вълшебница, която дарява живот. „Мистичното единство, тайнствената връзка между плодородието на земята и съзидателната сила на жената е една от фундаменталните структури, дълбинна

интуиция за онова, което можем да наречем „земеделско съзнание““ (Eliade, 2012: p. 353).

Фиг.5. Майка под цъфнало дърво, 1935, Владимир Димитров-Майстора, НХГ

Фиг.6. Майка с деца, 1935, Владимир Димитров-Майстора, НХГ

Фиг. 7. Майка с дете, 1935, Владимир Димитров-Майстора, ХГ Кърджали

Фиг. 8. Жътварка (На нивата), 1935, Владимир Димитров-Майстора, НХГ

„Майката прави всичко възможно за децата си“ (Kaftandziev, 2015: p. 40). И как да не бъдем заплениени от онази безкрайна проникновина нежност, с която майките на Майстора са прегърнали своите рожби? Вечна, безусловна обич и нежност, която пребъдва през

годините и която е заложена изначално у жената-майка, от Бога дадена. И тази Божествена обич струи от картините на Майстора.

Майстора не забравя и Жетваря - окъпан в злато, облян от слънчеви лъчи, слял себе си с житните снопове в името на живота, е символ на „героят, който трябва да изпълни трудна задача“ (Kaftandziev, 2007: р. 84) – да се грижи за прекрасните деца, майките, невестите и да направи така, че да пребъде красотата, мъдростта и силата на рода.

Фиг.9. Жътвар, 1935-1938, Владимир Димитров-Майстора, НХГ

фиг.10. Жътвар, 1920-те, Владимир Димитров-Майстора, ХГ Ямбол

„Свързано с живота, имащо за пряка цел гигантското нарастване на скритите в семената, в браздата, в дъжда, в растителните духове жизнени сили, земеделието е най-вече ритуал. ... Орачът прониква в зона, във висша степен наситена със свещено съдържание.“ (Eliade, 2012: р. 351). Според Елиаде реколтата е „свещена сила“, олицетворявана с „Майката на живота“, „Великата майка“, „Майката на класовете“ (Eliade, 2012: р. 358). Именно за тази Майка се грижи и жетварят на Майстора, с благоговение понесъл житните снопове.

Майстора рисува живота с неговите делници и празници. А един от най-личните празници е сватбата. И художникът, запленил от приказната феерия на невестата, успява да улови и да отрази на

платното сиянието, което тя излъчва и светлината, бликаща и огряваща благодатно наоколо - на сватбеното хоро, в момента на ръкоцелуването на ръката на свекъра. Извайва образа на булката още по-чист, озарен, великолепен! Усещането за непорочност великият художник засилва с нежни розово-бели цветове над главата на невестата ... и сякаш долавяме уханието им от платното.

Фиг. 11. Невеста води хоро, 1930-1935, Владимир Димитров-Майстора, ХГ Кюстендил

фиг.12. Сватбено хоро 1930-1935, Владимир Димитров-Майстора, НХГ

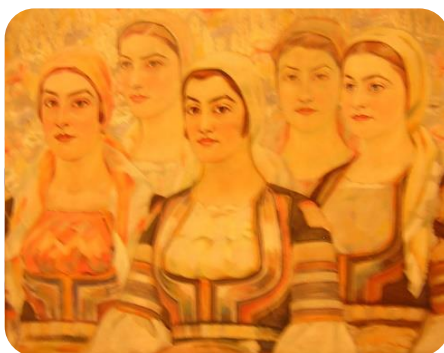
фиг.13. Сватба. Ръкоцелуване, 1935, Владимир Димитров-Майстора, НХГ

В картините на Майстора героите са обгърнати от розово-златна светлина, зареждаща с благодат и мъдрост. Проф Кафтанджиев прави разбор на значението на цветовете: „...белият цвят изразява светостта и божествената енергия, златният – вечността, величието, съвършенството,... изразява дълбинни духовни същности, розовият – детството“ (Kaftandziev, 2015: pp. 64-65). Съчетанието на цветовете около образите на Майстора създава сияние, носещо ореола на мъдростта и духовността на българското. „Белият цвят... изразява трансцендентността – едновременно и светлина и цвят“ (Kaftandziev, 2015: p. 65). Белият, с нежни розови оттенъци ябълков цвят в композициите с невестиното хоро, с ръкоцелуването – светлина в душата и благодат в живота.

Основния, значимия образ Майстора поставя в центъра на композицията. Центърът – както „центърът на света“ (Eliade, 2012: p. 253), „както всички осветени храмове, дворци и центрове“, където се съединяват небето и земята и представлява „свързващо звено между различните космически равнища“ (Eliade, 2012: p. 254). Елиаде пише, че „плодородието е най-вече свойство на центъра и нерядко неговите символи имат сексуален характер“ (Eliade, 2012: p. 255).

Фиг.14. Три сестри, 1929,
Владимир Димитров-Майстора, НХГ

фиг.15. Пет девойки, 1929,
Владимир Димитров-Майстора, НХГ

Фиг. 16. Белят платна, 1930, Владимир Димитров-
Майстора, НХГ

Фиг. 17. Жътвар, 1938,
Владимир Димитров-
Майстора, НХГ

Митологичният архетип на центъра – „централната позиция на Христос“ (Дали) (Kaftandziev, 2015: p. 66), дефиниран и от Мирча Елиаде в Митът за вечното завръщане като: „Свещената Планина, където се срещат Небето и Земята, ... всеки храм или дворец..., ос на света...Сътворението на човека е станало в някакво централно местоположение ... на пъпа на земята“ (Eliade, 1994: p. 20). „Центърът е едно от най-важните понятия по отношение на знаковите аспекти на пространството... В центъра живее Господ...затова центърът е голям, осветен, симетричен и чист“ (Kaftandziev, 2015: p. 112). В центъра на картините на Майстора е Модоната, невестата, момата – като Божествена еманация на земята. А относно симетрията – в картините на Майстора можем да говорим за баланс. Фигурите отляво и отдясно балансират и засилват въздействието на централната фигура – боготворена, нарисувана с любов.

И нравствената чистота на българката е изразена убедително в светлина и цвят в картините на Майстора. А архетипът чистота ясно изразява идеята за доброто (Kaftandziev, 2015: p. 273). В случая говорим за чистота отвъд земните представи, чистота на душевността, мисълта, емоцията. И ги откриваме в най-висша степен в картините на Майстора, изразени визуално така силно, така завладяващо – с думи е трудно да се опише усещането, което художникът проектира у всеки, докоснал се до неговото творчество (Kaftandziev, 2013).

Щастието изразяваме с ярки цветове – като децата. А душата на Майстора винаги помни детската възторженост, прекланяйки се пред живота, го рисува в искрящи, ярки, щастливи тонове.

**Фиг.18. Девојка, 1949, Х
Владимир Димитров-
Майстора, ХГ Бургас**

**фиг.19. Тодора, 1935, Владимир Димитров-
Майстора, ХГ Кюстендил**

Безвремие е другото име на творчеството на Владимир Димитров – Майстора, защото неговите творби изразяват безсилието на времето в името на вечните идеали, които той щедро ни е завещал в образи. В литературата безвремието е дефинирано чрез категориите нирвана и удоволствие (Kaftandziev, 2016: p. 280), които са свойствени стремежи на човешката психика. Съзерцаването на творбите на Майстора е състояние, много близко до тези категории, изведени в техните най-позитивни и най-висши аспекти – доколкото земният живот предполага в неговата вечност и приемственост.

За силата на жената проф. Кафтанджиев дава определението: „изключителен тип мощ“ (Kaftandziev, 2015: p. 39). Той напомня, че „жената никога не е била доминирана, а винаги е била доминираща“ (Baudrillard, 1990: p. 15). “Женската харизма ...изключителната женска красота” (Kaftandziev, 2015: p. 40) и нейното огромно значение за човешките отношения и хода на живота – факти, в силата на които Майстора ни убеждава визуално.

Нещо повече, художникът ни внушава притежаването на свръхестествена сила на българската жена. Сякаш за неговите картини и за българската мома и невеста Вебер отбелязва „харизма – свръхестествена, свръчовешка или поне специфично извън-всекидневна, надарена с недостъпни за всеки друг сили и качества,...богоизпратена...“ (Veber, 1992: p. 65).

Фиг.20.Мома сред ябълки, 1930,Владимир Димитров-Майстора, НХГ

фиг.21. Мома от Калотинци, 1929-1930,Владимир Димитров-Майстора, НХГ

Рисувайки, Майстора се прекланя пред красотата и изящството на живота и с радост и възхищение неуморно го отразява на платното. Архетипите на центъра, сияйната топла светлина и силата на женското начало са приложени интуитивно от Майстора в неговото творчество. И вероятно допринасят за силата на въздействието на Майсторовите образи. Долавяме голямата любов, с която големият български художник ги създава.

Тези живописни образи днес представляват значима част от националната ни култура и от нашето нематериално културно наследство.

Темата за изградените от Майстора образи от гледна точка на митологичните архетипи беше предложена на учениците от осми клас. След подробно запознаване на учениците с творчеството на Майстора, разясняване и дискутиране на основни положения, отнасящи се до изведени митологични архетипи, учениците с откриха и посочиха изградените от Майстора архетипи. Анализираха голям брой композиции, създадени от Владимир Димитров – Майстора. И ... заредени с възторг и ентузиазъм, опитаха да създадат свои композиции, силно повлияни от големия наш художник:

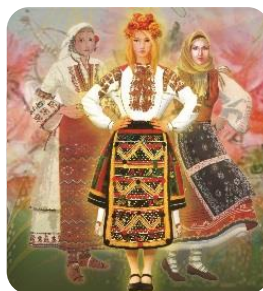
Фиг.22.Ученическа композиция

фиг.23. Ученическа композиция

Фиг. 24.Ученическа композиция

Фиг. 25.Ученическа композиция

Фиг. 26. Ученическа композиция

Фиг. 27. Ученическа композиция

Фиг. 28. Ученическа композиция

Фиг. 29. Ученическа композиция

Фиг. 30. Ученическа композиция

Учениците се постараха да приложат знанията си за митологичните архетипи. Работиха в часове по изобразително изкуство и приложен софтуер. Комбинираха нови знания относно теория на визуалната комуникация с умения по изобразително изкуство и компютърна графика. Почувстваха се горди наследници на обичаята от всички нас Владимир Димитров – Майстора.

Литература / References

- Baudrillard, J. (1990).** Seduction, New World Perspectivesq 1990
- Eliade, M. (1994).** Mitat za vechnoto zavrashthane (in Bulgarian), Publisher: "Publisher house Hristo Botev", Sofia, Bulgaria, 1994 // [Елиаде, М. Митът за вечното завръщане, Изд. Къща „Христо Ботев“, София, 1994]
- Eliade, M. (2012).** Traktat po istoria na religiite (in Bulgarian), Publisher: "Iztok Zapad", Sofia, Bulgaria, 2012 // [Елиаде, М. Трактат по история на религиите, Изд. Изток Запад, София, 2012]
- Kaftandziev, Hr. (2007).** Geroi i krasavitci (in Bulgarian), Publisher: Siela, Sofia, Bulgaria, 2007 // [Кафтанджиев, Хр. Герои и красавици, Сиела, София, 2007]
- Kaftandziev, Hr. (2013).** Harmonia v reklamnata komunikacia (in Bulgarian), Publisher: SU, Sofia, Bulgaria, 2013 // [Кафтанджиев, Хр. Хармония в рекламната комуникация, СУ, 2013]
- Kaftandziev, Hr. (2016).** Integrirani marketingovi komunikacii (in Bulgarian), Publisher: SU, Sofia, Bulgaria, 2016 // [Кафтанджиев, Хр. Интегрирани маркетингови комуникации, СУ, софия, 2016]
- Kaftandziev, Hr. (2015).** Mitologichnite arhetipi v komunikaciite (in Bulgarian), Publisher: Su, Sofia, Bulgaria, 2015 // [Кафтанджиев, Хр. Митологичните архетипи в комуникациите, СУ, София, 2015]
- Karanfilova, S. (2012).** Vladimir Dimitrov – Maystora (in Bulgarian), Publisher: NHG, Sofia, Bulgaria, 2012 // [Каранфилова, С. Владимир Димитров-Майстора, НХГ, София, 2012]
- Veber, M. (1992).** Sotciologiatata na gospodstvoto. Sociologia na religiatata (in Bulgarian), Publisher: SU, Sofia, Bulgaria, 1992 // [Вебер, М. Социология на господството. Социология на религията, СУ, София, 1992]

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО: ОПАЗВАНЕ, ПРЕДСТАВЯНЕ, ДИГИТАЛИЗАЦИЯ

CULTURAL AND HISTORICAL HERITAGE: PRESERVATION, PRESENTATION, DIGITALIZATION

Научна поредица: брой 1(6), година V (2019)
Science series: volume 1(6), year V (2019)

ISSN: 2367-8038

Редактори
Петко Ст. Петков
Галина Богданова

Editors
Petko St. Petkov
Galina Bogdanova

Институт по математика и
информатика
БАН, България

Institute of Mathematics and
Informatics
BAS, Bulgaria

Материалите в сборника са обект на авторско право. Разрешава се безвъзмездното ползване на техни електронни/ хартиени копия само за лична употреба или с цел обучение, при писмено указание за липса на търговски намерения и пълно цитиране на текста от тази страница.

За копиране под друга форма, препубликуване или публикуване на сървъри се изисква писмено разрешение и/или заплащане.

This work is subject to copyright. Open and free use of digital/ hard copies of publications is granted only for personal or educational use, while there are written statement for not-commercial intention and full citation of the text of the current page. For any other reproducing types, re-publishing, photocopying, recording, or any other storage retrieval system/server is required written permission and/or fee.

© Авторски колектив, 2019

© Authors` Group, 2019

Технически редактори:
Николай Ноев, гл. ас. д-р
Калина Сотирова-Вълкова, ас. д-р

Technical editors:
Nikolay Noev, Assist. Prof. PhD
Kalina Sotirova-Valkova, Assist. Prof. PhD